

ELŐSZÓ A „SZÁMVITEL A MENEDZSMENT SZOLGÁLATÁBAN” CÍMŰ KÜLÖNSZÁMHOZ

„A könyvvitel az emberi szellem legcsodálatosabb találmánya.”
(Johann Wolfgang von Goethe)

A Vezetéstudomány Szerkesztőbizottsága pozitív hozzáállásának köszönhetően egy évvel ezelőtt felhívást tehetünk közzé a hazai felsőoktatási intézmények számvitel tanszékeinek oktatói részére, hogy küldjék meg legújabb kutatási eredményeiket, amelyek majd a Vezetéstudomány egy számvittel foglalkozó tematikus különszámában jelenhetnek meg. Felhívásunkra számos, jobbnál jobb tanulmány érkezett. Sok vívódás és kemény vita után ezekből válogattuk össze azt a hét legértékesebbet, amelyek három egyetem (a Szegedi Tudományegyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem (BCE) és a Budapesti Gazdasági Egyetem (BGE)) kutatási műhelyeiben születtek, és ékes bizonyítékai annak, hogy a számvitel nemcsak a nyilvántartás technikájával, a rutin könyvelési feladatok ellátásával, a törvények, szabályok, keretelvek betartásával, a tények megfigyelésével és tesztelésével, a következtetések azonosításával, trendek felismerésével, rögzítésével, elemzésével és kutatásával foglalkozó szakma, hanem a közgazdaságtudomány egyik tudományos, számviteli és etikai elvek betartását megkövetelő, nagyfokú kreativitást, stratégiai gondolkodást, kommunikációs készséget, türelmet, együttműködő-képességet és szervezett tudást igénylő és feltételező fontos területe, az üzleti információszerezés tudománya.

A számvitelnek minden gazdálkodó szervezet életében megkérdőjelezhetetlen, megkerülhetetlen és kulcsfontosságú szerepe van nemcsak a klasszikus értelemben vett vagyoni elemek, hanem a pénzügyi instrumentumok, az innovatív termékek, sőt a láthatatlan vagyon nyilvántartásában, a mesterséges intelligencia alkalmazásában, a harmonizációs törekvések megvalósításában, a társterületekkel való szinergiák azonosításában és a menedzsment számára hasznos információk szolgáltatásában, amelyek nélkül a vezetés fontos pénzügyi döntéseket vakon hozna meg.

A számvitel minden gazdálkodó szervezet magja, az üzlet nyelve, a siker egyik záloga. Olyan stabilitást és átláthatóságot biztosít, amely ellenőrzi, rögzíti és nyomon követi az üzleti eseményeket, tranzakciókat, azokat hasznos pénzügyi információkká alakítja át, elemzi és átstrukturálja azokat annak érdekében, hogy felhasználhatók legyenek a teljesítmények és az állapotok értékelésére, és így a gazdálkodó szervezet vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható, pontos, következetes és valós képet nyújtson a menedzsment és valamennyi piaci szereplő számára. Egy számviteli szakember biztosítja a jogszabályoknak, keretelveknek való megfelelést, a megalapozott, adatvezérelt stratégiai döntések

meghozatalát, az erőforrások optimalizálását, fizetési nehézségeik leküzdését, a nem hatékony üzleti tevékenységek felszámolását, kiberbiztonsági intézkedések beépítésével védi a gazdálkodó szervezetet a belső és külső csálásoktól.

A kettős könyvelés ma is használatos modern rendszerét olasz szerzetesek fejlesztették ki, és írásos formában 1494-ben jelent meg Luca Paccioli híres, Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita című latin nyelvű könyvének egyik fejezeteként. A könyvelési adatokat évszázadokon át csak a múltbeli események teljes körű, folyamatos és szervezett megfigyelésére, rögzítésére használták, de ma már egy vállalkozás állapota, valamint menedzsmentje teljesítményének értékelése is erősen támaszkodik a számviteli információkra. Napjainkban az IFAC (International Federation of Accountants) 113 tagországában kétféle milliónál is több számviteli szakember nyújt szolgáltatást 500 milliárd dollár globális piaci forgalmat lebonyolítva. Hazánkban jelenleg 51740 regisztrált mérlegképes könyvelő és 1828 aktív kamarai tag könyvvizsgáló dolgozik.

A számvitel jelenét és jövőjét nagyban befolyásolja a mesterséges intelligencia (AI) alkalmazása, ami akár 50%-os költségmegtakarítást is eredményezhet egy vállalkozás számára. A digitalizáció nemcsak a monoton adatrögzítést könnyíti és gyorsítja meg, hanem csökkenti a redundanciákat, a csalás és manipulálás lehetőségét, növelve ezzel az átláthatóságot és a bizalmat, lehetővé téve a valós idejű pénzügyi jelentéskészítést, az azonnali hozzáférést az aktuális pénzügyi adatokhoz. Ma már a könyvelők, a könyvvizsgálók és az ügyfelek egyidejűleg dolgozhatnak ugyanazzal az adatbázissal.

Folyóiratunk első két tanulmánya a *fenntarthatósági jelentéssel* és annak ellenőrzésével foglalkozik. A téma aktualitását az adja, hogy 2024-től az EU CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) irányelve alapján a hazai tőzsdei cégeknek is el kell készíteniük az ESRS (European Sustainability Reporting Standards) szerinti fenntarthatósági jelentésüket, növelve ezzel az átláthatóságukat és piaci versenyképességüket.

Első tanulmányunk szerzői tartalomelemzéssel vizsgálták meg a száz legnagyobb magyar vállalat 2021. évi fenntarthatósággal (környezeti, társadalmi, vállalatirányítási tényezők és korrupcióellenes tevékenység) kapcsolatos közzétételeit. Arra a következtetésre jutottak, hogy azoknak a vállalatoknak a közzétételi gyakorlata közelít leginkább a 2024-től hatályos szabályozás előírásaihoz, amelyek egy vállalatcsoport tagjaként működnek.

A legnagyobb változás a régi és az új fenntarthatósági jelentés között abban foglalható össze, hogy a jövőben a független könyvvizsgálói ellenőrizhetőség és elemzés végrehajtása érdekében a vállalkozásoknak részletezniük kell, hogy a jelentés milyen adatok alapján készült, azokat elégségesen validálták-e, relevánsak-e a jelentés fő célkitűzései szempontjából. Egyértelműen meg kell határozniuk a vállalat fenntarthatósági céljait, és meg kell állapítaniuk azok eléréséhez szükséges mutatókat. Célkitűzéseiknek illeszkedniük kell az EU-s célokhoz és határidőkhöz.

Második tanulmányunk azokat a kihívásokat veszi sorra, amelyekkel az érintett társaságok, valamint a könyvvizsgálók és a tanácsadók a fenntarthatósági jelentés új standardok szerinti elkészítése, ellenőrzése és hitelesítése során szembenéznek. Kérdőíves felmérésükből és interjúikból kiderül, hogy vállalatok nagyrésze még nincs felkészülve az új szabályozás által előírt követelmények teljesítésére, és munkájukat egyelőre kevés gyakorlati útmutató segíti.

Következő tanulmányunk a *márkaérték* meghatározásával és számviteli kezelésével foglalkozik. Egy márka megbízható, állandó minőséget, garanciát jelent, bizalmat sugároz, megkönnyíti a vásárlást, az önkifejezés eszköze. A szerző empirikus vizsgálata a technológiai (Apple, SAP) és a luxus márkák (Louis Vuitton, Gucci) piacán arra világít rá, hogy bár a márkák a vállalatok üzletmenetében és árazási politikájában kiemelt szerepet töltenek be, és a vagyoni jelentős része márkaértékben testesül meg, ennek ellenére az érdekeltek jelenleg semmilyen formában nem kapnak tájékoztatást sem a saját előállítású, sem pedig a vásárolt márkák piaci értékéről. Megoldást az integrált beszámoló nem számviteli adatokat tartalmazó melléklete jelenthet. A márkaértéket becsülő cégek ugyanazon márkát egészen eltérően értékelik, ami jelentős torzulást okoz. Egy jó marketing, valamint a fogyasztói márkapreferencia nagyobb értékesítési volument és magasabb eladási árat eredményezhet.

Nem egyszerű a világ vezető márkáinak hozzáadott gazdasági értéket meghatározni (Coca-Cola márkaértéke 73, az Apple 57, a Google 40 milliárd dollár), mivel az szorosan összefügg a cég piaci értékével. A jelenlegi márkaértékelési módszerek nem veszik megfelelően figyelembe a márka hatását, amely még azonos kategórián belül sem univerzális. A szükségletállapotok jelentős szerepet játszanak abban, hogy egy márka mennyire fontos a fogyasztónak. A márka a csúskategóriában fontosabb, mert ott erősebbek az ártól eltérő tulajdonságok.

Negyedik tanulmányunk szerzője a *transzferár* és az adózás kérdéskörét, a csoporton belüli kereskedelmi ügyletek árképzési és adóoptimalizálási lehetőségeit helyezte kutatása középpontjába a NAV adatbázisára, a társasági adóbevallásokra építve. Bemutatta az OECD által elismert transzferárazási módszereket: az összehasonlító független árak, a viszonteladási árak, a költség és jövedelem alapján való ármeghatározás módszere, a nyereségmegosztás és az ügyleti nettó nyereségen alapuló módszer. A szerző arra a kérdésre kereste a választ, hogy a kapcsolt ügyletekben alkalmazott árak szokásos piaci

ártól való eltérései az elmúlt tíz évben hogyan módosították az adóalapot, és arra a következtetésre jutott, hogy az adóalap-korrekciók a belső ügyletek árazását tekintve függetlenek az elemzés alá vont szempontoktól, vagyis nem lehet kapcsolatot kimutatni a kapcsolt ügyletek árazása miatti adóalap-korrekció és az árbevétel vagy a mérlegfőösszeg között.

A transzferárazás szabályozása, vagyis az OECD transzferár-iránymutatásai nélkül egyébként a multinacionális vállalatok áthelyezhetnék nyereségüket olyan országokba, ahol a társasági adó kulcsa alacsonyabb, amivel olyan eredményeket érhetnének el, amelyek nincsenek összhangban gazdasági tartalmukkal. A transzferár megállapítására a szokásos piaci ár elve a nemzetközileg elfogadott megközelítés, amely a csoporton belüli ügyleteket összehasonlítja a független felek közötti, összehasonlítható körülmények között létrejött nyílt piaci ügyletekkel. A megfelelő transzferár meghatározására vonatkozó útmutatást a kettős adóztatásról szóló egyezmények rögzítik.

Ötödik tanulmányunk a felsőfokú *számviteli képzéssel*, azon belül is az oktatói motiválással, az érdeklődés felkeltésével, fenntartásával, ennek jelentőségével, a tanulás hatékonyságával és a tanulók motivációjával foglalkozik, különös tekintettel a hallgatók előképzettségére, az alapszak választására, az érdeklődésük változására és az első évben elért eredményeikre. A hallgatók előképzettsége ugyan meghatározza az alapszak választását, de az nincs összefüggésben az első éves eredményekkel. A számvitel iránti érdeklődésük növekedésében, a hallgatók tanulmányi eredményeinek javulásában és szakmai érdeklődésük felkeltésében kiemelkedő szerepe van az oktatók előadásmódjának. A számvitel iránt érdeklődő diákok nagyobb valószínűséggel mutatnak elkötelezettséget, jobban megjegyzik és megőrzik az információkat, valamint jobb problémamegoldó készségeket mutatnak. Érdeklődésük természetes motivációként hat, és arra készíti őket, hogy időt és energiát fordítsanak a számvitel elsajátítására. A hallgatói érdeklődés lényege a tudásvágy, a kíváncsiság, a felfedezői éhség és az aktív törekvés a megértésre.

Hatodik tanulmányunk az *államháztartási számvitel* szerepéről szól az önkormányzatok gazdálkodásában. A szerzők strukturális interjúk segítségével arra a kérdésre keresték a választ, hogy a 2014-es eredményszemléletű számvitel bevezetésével javult-e a gazdálkodó szervezetek transzparenciája, pontosabb és felelősségteljesebb lett-e a gazdálkodásuk, finanszírozásuk és nyilvántartásuk, mennyire támogatja a helyi szintű vezetést döntéseik meghozatalában. Arra a következtetésre jutottak, hogy a gazdálkodás funkcionális területein elsősorban a pénzforgalmi szemléletű költségvetési számvitelt alkalmazzák, nőtt az átláthatóság és az adatpontosság, de az eredményszemléletű számvitel még mindig nem megfelelő kihasználtsággal működik.

Utolsó tanulmányunk szerzője a *számviteli beszámolók érdekhordozóival* készült kérdőíves felmérésének eredményeit ismerteti. A válaszadók elsősorban a nagyvállalatok számviteli rendszerét tartják felelősnek azért,

hogy tevékenységüknek a természeti környezetre és a társadalmi különbségekre gyakorolt hatásait prezentálják. Bemutatja, hogy milyen erkölcsi természetű különbséget tesznek a felhasználók kisvállalat és nagyvállalat között. Jellemzően a környezeti és a társadalmi negatív hatásokkal összefüggésben érzik magukat a számviteli beszámolók érdekhordozóinak. Függetlenül attól, hogy a válaszadók a nagyvállalatokat felelősnek tartják-e a környezeti és a társadalmi negatív hatásokért, vagy sem, a számviteli rendszerükben e hatásokat bemutatandónak gondolják.

Még egyszer szeretnénk megköszönni a Vezetéstudomány ügyünkért elhivatott Szerkesztőbizottságának, hogy

lehetővé tették egy számviteli tematikájú különszám megjelenését. Minden kedves Olvasónknak továbbgondolásra inspiráló, hasznos olvasási élményt kívánunk, és a most megjelent tanulmányokkal kapcsolatosan várjuk észrevételeiket, hozzászólásaikat és kérdéseiket. Stílszerűen egy olyan idézettel zárjuk Előszónkat, amely egy nemzetközi felmérés során a számvitel fontosságát az alábbiak szerint hangsúlyozza:

„A számvitel az az olaj, amely az egész gazdaságot végigjárja, és mozgásban tartja.”

Lukács János és Lakatos László Péter
vendégszerkesztők